

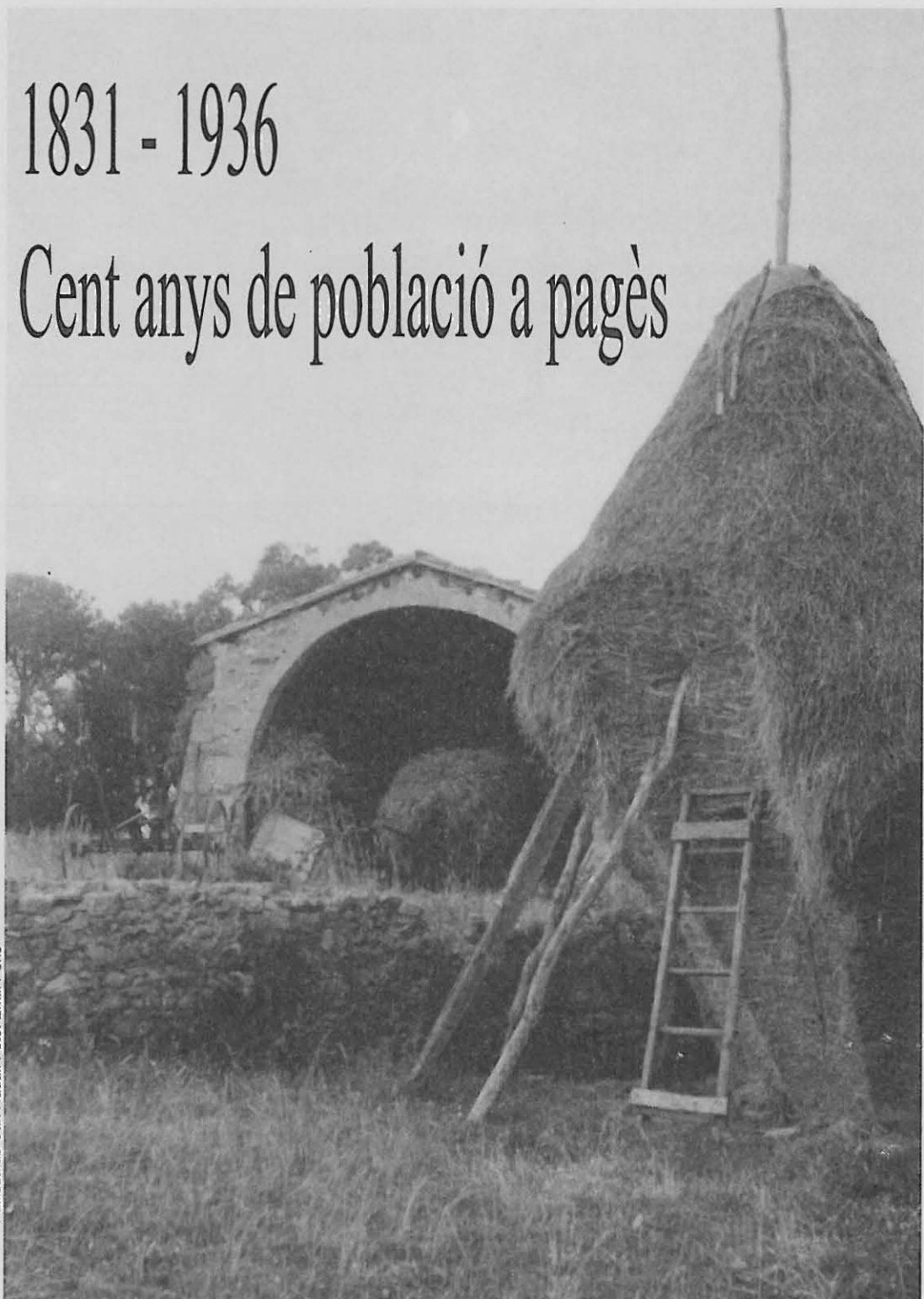
CRÒNICA

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY VII (1997) Núm 16

1831 - 1936

Cent anys de població a pagès

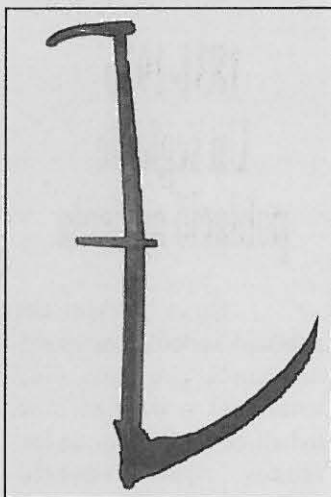

1831 - 1936

Cent anys de població a pagès

El diccionari ens diu que l'agricultura és l'art de conrear la terra. Així, de sobte, se'ns fa estrany definir d'aquesta manera una activitat econòmica que veiem més com una tècnica que com un art, però, ben pensat, els coneixements i la dedicació que s'esmercen en l'obtenció de fruits de la terra, bé mereixen ser designats així.

Des de l'antiguitat l'agricultura ha esdevingut la base de la subsistència de l'home. Present arreu del món, les societats han anat desenvolupant una agricultura específica en relació a les particularitats del medi en què vivien, forjant formes de cultiu i utillatge que són sovint propis d'una cultura i d'un temps determinat. Fins fa ben poc aquesta activitat econòmica havia ocupat una gran part dels catalans, però ja al segle XIX es desencadenarien unes circumstàncies que acabarien amb el predomini dels treballadors de la terra, en un procés d'industrialització que havia de transformar de forma radical les societats tradicionalment pageses i que tindria conseqüències

Dalla (Museu Municipal de Llagostera).

que han anat molt més enllà de les purament d'ordre econòmic.

Durant aquest període l'agricultura que es practica a la zona gironina és bàsicament de monocultiu: el blat és omnipresent als camps, sol o barrejat amb altres cereals (els anomenats blats mestalls), mentre que s'està implantant el conreu de tubercles com la patata. Aquest producte comença substituir els cereals panificables com a base de l'alimentació del pobre. La vinya, tan estesa durant el segle XIX a Catalunya, no arribaria en aquesta zona a ser cap competència per al blat, si bé és un cultiu

que s'imposa en la un cultiu que s'imposa en la rompuda de noves terres, un fenomen que s'accelera fins al límit en aquest temps. La producció d'hortalisses té encara un paper marginal; i el mateix podríem dir de la ramaderia, que en aquest temps és encara tan sols un complement en l'explotació agrícola, així com el cultiu associat de plantes farratgeres, que tanta importància assolirien en pocs anys. Justament la ramaderia i la diversificació dels cultius aniran agafant rellevància i acabaran prenent el relleu al blat a mesura que avanci el nou segle.

Però no és l'agricultura en si la finalitat d'aquest breu estudi, sinó, de fet, els qui la practicaven. És doncs, la pagesia, l'objectiu d'aquests apunts, en concret la població de Llagostera que vivia del treball de la terra durant un període aproximat d'un segle: de 1831 a 1936, un temps en què el camp català, i el de Llagostera, es veuria immers en una sèrie de canvis socio-econòmics que condicionarien el seu futur. Com evoluciona la població agrícola de Llagostera durant aquest període?

* Antropòloga

Quadre 1

ANY	POBLACIÓ TOTAL	POBLACIÓ AGRÍCOLA
1831	1611	367
1842	2572	366
1901	3988	645
1924	4044	900
1936	3883	726

Població total de Llagostera i població dedicada a l'agricultura. Font: AMLL. Padrons d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

La font documental en què es recolza la resposta a aquest interrogant són cinc padrons municipals d'habitants (Arxiu Municipal de Llagostera, AMLL) que s'emmarquen en un lapse aproximat d'un segle. En concret, hem revisat els padrons dels anys 1831, 1842, 1901, 1924 i 1936. Les dades que ens ofereixen ens permetran seguir a grans línies la progressió de la pagesia de Llagostera durant el període abans enunciat.

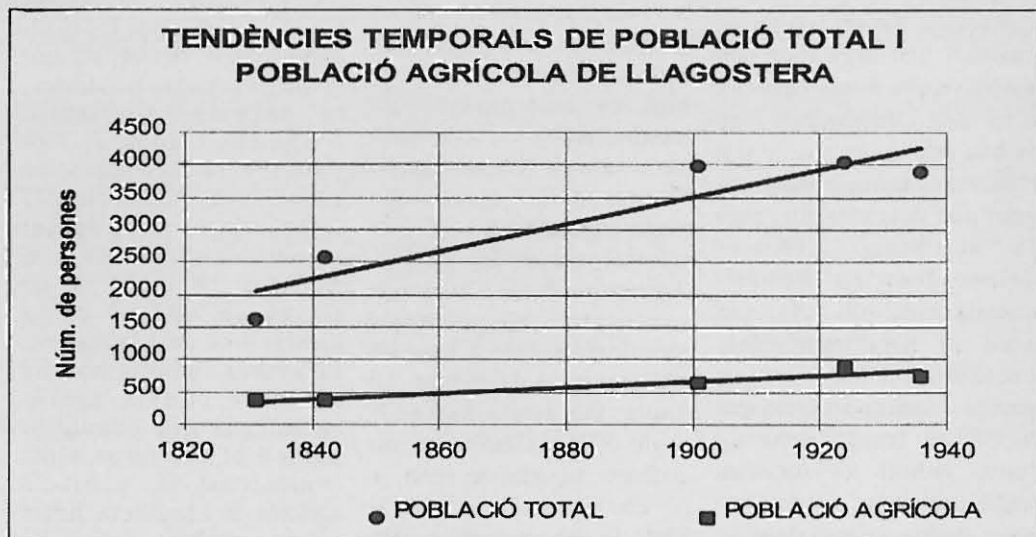
1831-1936 Un segle de població agrícola

Quan parlem de població agrícola ens estem referint a gent que viu, totalment o parcial, del treball de la terra o de les rendes que aquesta produeix. Abans d'abordar l'anàlisi de la població pagesa a Llagostera, cal posar-la en context: com la

resta de Catalunya, Llagostera participava en aquesta època d'un fort creixement demogràfic.

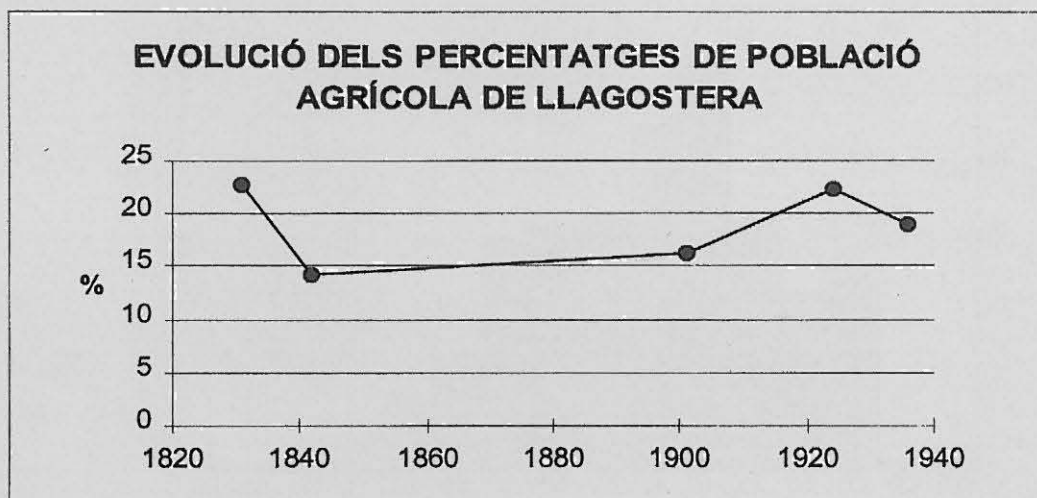
A les dades contingudes al Quadre 1, es constata un augment de població molt marcat i continuat durant el segle XIX (de 1831 a 1901). A partir d'aquí i fins l'any 1924 hi ha una contenció, tot i que el nombre d'habitants de Llagostera continua creixent, ho fa de manera molt menys acusada que durant el segle XIX. De 1924 a 1936 la població ja

Gràfica 1

Font: AMLL. Padrons d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

Gràfica 2

Font: AMLL. Padrans d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

no creix, sinó que es manifesta una lleu reducció.

En canvi, l'evolució de la població agrícola no coincideix amb el creixement de la població total de 1831 a 1842, sinó que, al contrari, registra una baixa. A partir d'aquest moment, no obstant, podríem dir que els moviments de la població agrícola es corresponen

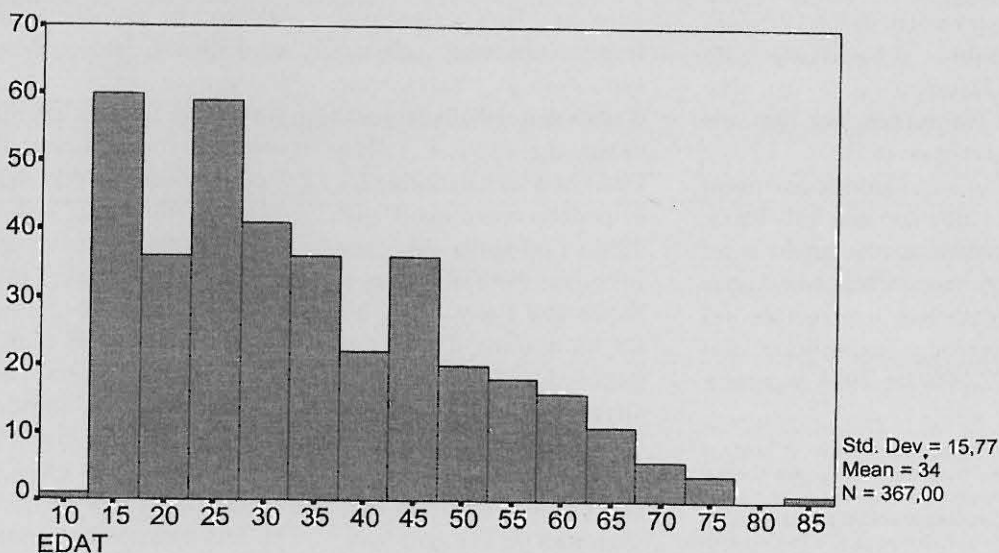
amb els de la població total.

Una ullada a la Gràfica 1 ens servirà per adonar-nos de la relació entre població total i població agrícola: tot i que ambdues línies de tendència descriuen un moviment ascendent, la de la població total és molt més pronunciada que la de la població agrícola.

Si analitzem ara la

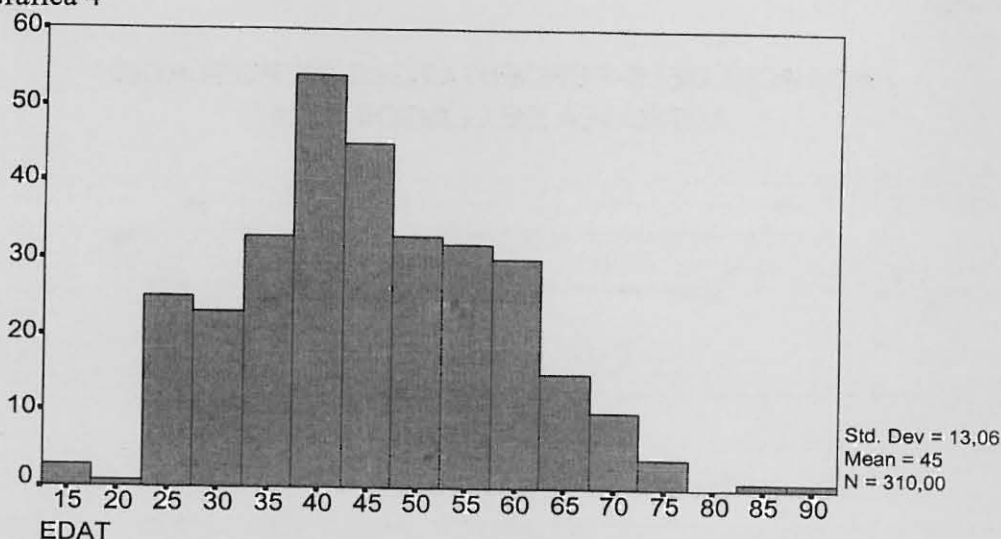
població agrícola en xifres relatives (Gràfica 2), podem apreciar que l'evolució d'aquest sector econòmic està definida per tres moments de fluctuació: hi ha una forta davallada de 1831 a 1842: d'un padró a l'altre, es passa de 367 treballadors de la terra el 1831 a 366 el 1842, una diferència aparentment inapreciable , però que

Gràfica 3

1831. Estructura d'edats de la població agrícola. Foto: AMLL. Padró d'habitants 1831. Elaboració pròpia.

Gràfica 4

1842. Estructura d'edats de la població agrícola. Font: AMLL. Padró d'habitants 1842.

significa una caiguda que va del 22,78%¹ de població agrícola respecte al total de població de 1831 a tan sols el 14,23% de 1842.

El segon moviment es donaria a partir de 1842 i fins 1924. S'inicia amb una recuperació molt lenta dels percentatges de població dedicada a les feines del camp, que s'accelera a partir de 1901 per culminar el 1924, any en què els pagesos passen a representar el 22,25% del total d'habitants de Llagostera, i en què s'assoleixen, per tant, els nivells de 1831.

El tercer moviment és altre cop una forta baixa, encara que no arriba a ser tan pronunciada com la que tenia lloc a principis del període examinat: del 22,25% de 1924 es passa a

prop del 19% de 1936.

Tot i que la intenció d'aquest estudi no és esbrinar les causes que hi ha darrera aquests canvis, resulta fàcil intuir la incidència del sector surotaper com a un dels agents explicatius dels moviments de població agrícola durant aquest període. No sembla escabellat suposar que en el moment es devia provocar un fort traspass de mà d'obra del camp vers aquest sector puixant. Una dada que sembla corroborar aquesta suposició és l'estructura d'edats dels treballadors del camp de 1831 i 1842. Observant les Gràfiques 3 i 4, podem veure que l'any 1831 hi ha molta més gent jove que treballa com a pagès que l'any 1842; de fet, la mitjana d'edat del pagès de 1831 és de 34 anys, mentre que només onze anys després és de 45 anys. Això ens fa suposar que el 1842 era molt més interessant per a la gent jove treballar al suro que a la terra.

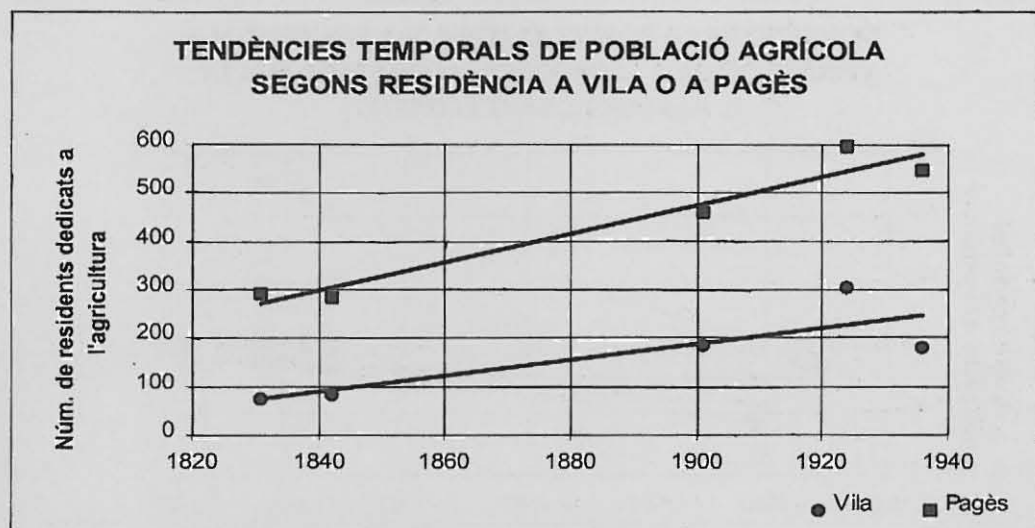
De pagès i de vila

Una de les dades que aporten els padrons d'habitants és la residència de la població. On vivien els pagesos de Llagostera en el període de temps estudiat?

Si bé s'acostuma a associar el fet de treballar de pagès al fet de viure també a pagès, sempre hi ha una part de la població que es dedica a l'agricultura i viu al nucli urbà. Tenint en compte la relació entre el total de treballadors del camp residents a vila o als veïnats, observem que el segon grup és en tots els casos considerats més nombrós que el primer (Gràfica 5). A més a més, tal com demostren les línies de tendència d'ambdós sectors, tot i que la propensió dels dos grups és a l'alça al llarg del període, la dels pagesos que viuen als veïnats és més

¹ Percentatges sobre el total de població. Tot i que poden semblar baixos, cal tenir present que es tracta de percentatges sobre el total de població, no pas sobre població activa, i que els padrons consultats no reflecteixen el treball femení.

Gràfica 5

Font: AMLL. Padrons d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

acusada que la dels que viuen al poble.

Sí que és veritat, per tant, que hi ha un predomini patent de població agrícola que viu a pagès, però el cert és que la gent que s'està a vila i treballa al camp també constitueix un segment apreciable dels treballadors.

Pel que fa al total de població agrícola segons la residència a vila o a pagès, dades que també són representades a la Gràfica 5, observem que ambdós sectors tenen pràcticament la mateixa evolució.

En un grau més d'aproximació, a través dels padrons d'habitants també podem resseguir l'evolució de la població agrícola que resideix a pagès tenint en compte el veïnat en què habita, tot i que aquest tema presenta alguns problemes de comparació:

En primer lloc, als padrons de 1831 i 1842 hi ha veïnats que hi figuren agrupats: és el cas de

Llobatera i Mata, o Gaià i Bruguera.

Un altre entrebanc és el fet que existeix el cas d'un veïnat que, tot i figurar als padrons de 1831 i 1842, no té continuïtat en els de 1901, 1924 i 1936: es tracta d'*Estanys*, que consta conjuntament amb Ganix.

Al contrari, veïnats com Cantallops, Creu de Serra o Pocafarina, no apareixen com a tals en els padrons de 1831 i 1842.

Per últim, i aquest seria un problema que afectaria tot el període, no coneixem quins eren els límits dels veïnats en cadascuna de les èpoques a què pertanyen els padrons, i resulta difícil afirmar que aquests límits haguessin romàs invariables al llarg del temps (cosa, d'altra banda, poc probable en un moment en què el poble creix urbanísticament), cosa que inevitablement implica un marge d'imprecisió.

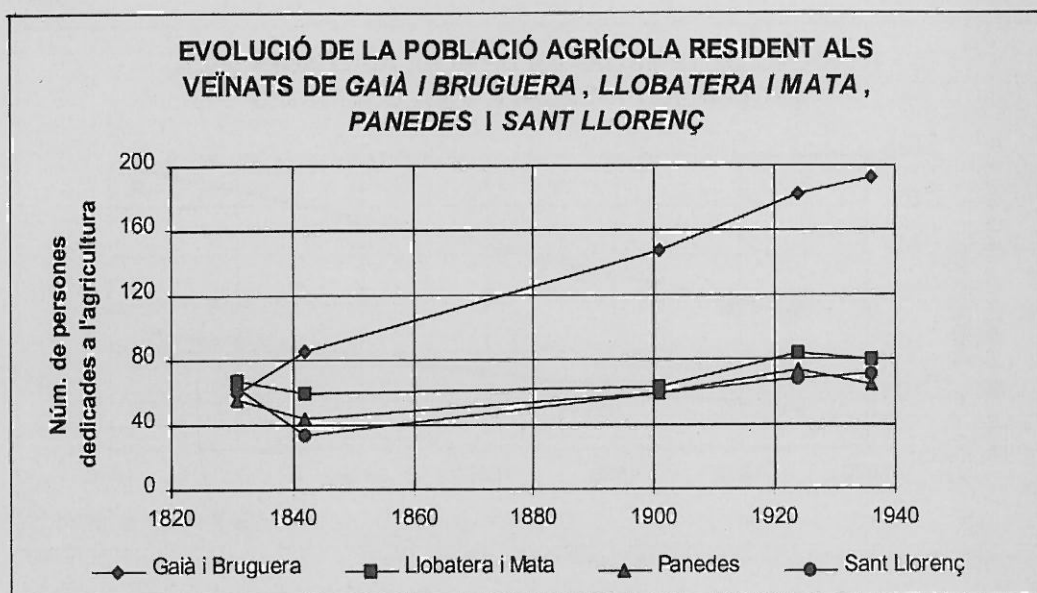
Tanmateix, tenint en compte totes aquestes

consideracions, podem fer una anàlisi comparativa per entendre, en línies generals, com evoluciona la població agrícola a cadascun dels veïnats de Llagostera durant aquest segle (Gràfica 6).

En analitzar els moviments de la població agrícola veiem que es produïen dos moments de descens de població (Gràfica 1); doncs bé, Gaià i Bruguera² no segueix aquest moviment sinó que presenta un ascens continuat de pagesos que hi viuen al llarg de tot el període analitzat. En efecte, no registra el descens de 1831 a 1842, és més, es dona una creixuda sorprenent, ni tampoc la caiguda de població agrícola que té lloc de l'any 1924 a 1936. Gaià i Bruguera és el sector rural que protagonitza un creixement de població

² Hem agrupat les dades dels veïnats de Gaià i Bruguera, i de Llobatera i Mata, dels padrons de 1901, 1924 i 1936 per tal de fer-les comparatives amb les dels padrons de 1831 i 1842.

Gràfica 6

Font: AMLL. Padrons d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

agrícola més gran al llarg del període, i amb diferència, en concret, dels 59 pagesos que hi vivien l'any 1831 es passa als 192 de 1936. Analitzant les dades d'aquests dos veïnats per separat a partir de 1901 (primer padró que hem estudiat en què els veïnats no apareixen agrupats), veiem que el que concentra major part de població és Bruguera, en una relació envers Gaià d'aproximadament el doble de treballadors agrícoles. A més a més, el sector que realment resisteix al descens produït de 1924 a 1936 és també Bruguera, ja que Gaià enregistra una baixa d'una persona, mentre que a Bruguera hi ha un augment d'11.

Pel que fa a Llobatera i Mata, l'evolució de la població pagesa que hi habita coincideix amb la del total de població pagesa (Veure Gràfica 1). El

moviment més acusat és l'augment que es dona entre 1901 i 1924, en què s'enregistra un increment de 21 persones. Com en el cas de Gaià i Bruguera, la relació entre Llobatera i Mata tampoc és equivalent, ja que a les dades en què apareixen per separat s'observa una relació del doble de pagesos residents a Llobatera respecte als que viuen a Mata. Alhora, és a Mata on realment té lloc la pèrdua de població agrícola de 1924 a 1936, ja que Llobatera es manté estable.

Resultaria interessant tenir ocasió de descobrir les causes que fan que a Sant Llorenç tinguin lloc uns moviments tan marcats de població agrícola entre 1831 i 1901, i és que, si de 1831 a 1842 els pagesos d'aquest veïnat queden reduïts pràcticament a la meitat (de 63 a 33 persones), de 1842 a 1901

es produeix un increment de la mateixa magnitud, recuperant els nivells de 1831. D'altra banda, juntament amb Bruguera i Llobatera, Sant Llorenç no es veu afectat pel descens de població agrícola que es produeix de 1924 a 1936, sinó que viu fins i tot un lleu increment.

Juntament amb Sant Llorenç, Panedes és l'únic veïnat que figura com a tal i sense agrupar amb d'altres a tots els padrons estudiats. A Panedes la població agrícola progressa de la mateixa manera que la població agrícola general (Gràfica 1), amb dos moments de retrocés (de 1831 a 1842, i de 1924 a 1936), i un de creixement continuat (de 1842 a 1924).

El cas de Ganix (Quadre 2) és de difícil anàlisi, ja que als padrons de 1831 i 1842 apareix juntament amb *Estany*s, i ja hem dit que aquest

Quadre 2

	1831	1842	1901	1924	1936
Ganix i Estanyes	48	60			
Ganix			26	29	25

Evolució del nombre de residents dedicats a l'agricultura al veïnat de Ganix. Font: AMLL. Padrons d'habitants 1831, 1842, 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

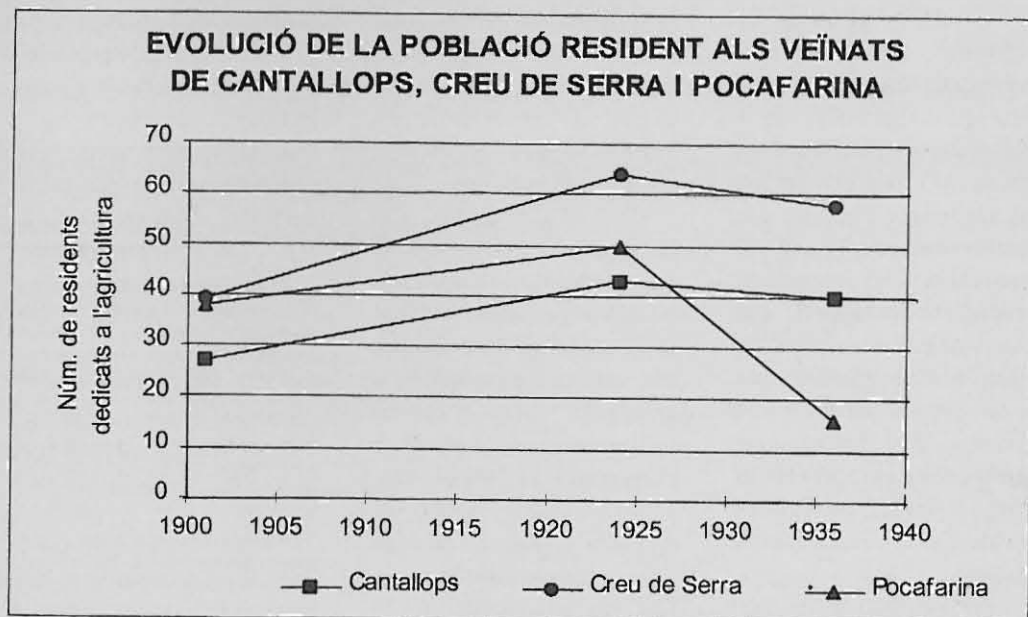
veïnat no figura en els altres padrons examinats. Durant aquest període d'11 anys, *Ganix i Estanyes* evoluciona de forma contrària que la tendència general, amb un augment de població agrícola que va dels 48 als 60 pagesos que hi resideixen, seguint, per tant, el mateix ritme que Bruguera. A partir de 1901 hem de referir-nos exclusivament a Ganix, que, aquest cop sí, s'equipara als moviments generals a l'alça de 1901 a 1924, i de descens de 1924 a 1936, tot i que d'una manera molt poc acusada, per la qual cosa podríem qualificar-lo d'un veïnat força estable.

Pel que fa a la resta de veïnats, Cantallops, Creu de Serra i Pocafarina (Gràfica 7), dels quals no comptem amb les dades dels padrons del segle XIX analitzats, reproduïm l'evolució del conjunt de població agrícola (Gràfica 1), amb un increment de pagesos que hi viuen de 1901 a 1924, i una baixa, més o menys marcada (en el cas de Pocafarina hi té lloc una espectacular reducció de 50 a 16 persones, cosa que representa prop del 70%) de 1924 a 1936.

De mosso a hisendat

Fins ara ens hem referit a la població agrícola de forma genèrica, analitzant el comportament dels "treballadors de la terra" al llarg d'un segle, sense fer cap tipus de distinció. Però és evident que el sector que es dedica a l'agricultura no és homogeni, sinó que presenta una important diversitat. Cal que en aquest moment ens deturem a definir la pluralitat existent a l'interior d'aquest grup,

Gràfica 7

Font: AMLL. Padrons d'habitants 1901, 1924, 1936. Elaboració pròpia.

La típica silueta dels pallers ja ha desaparegut del paisatge rural. Foto. V. Fargnoli (AMLL).

per eradicar una imatge que, ben lluny de la realitat, es pot haver tingut fins ara, d'aquest col·lectiu com un grup uniforme, quan, com veurem, es caracteritza precisament per la varietat de situacions que s'hi donen.

Dins el grup de població agrícola de què hem parlat fins ara, al qual hem gosat referir-nos a voltes com a "treballadors del camp", existeix, de fet, un grup important (no pas numèricament, però sí qualitativament) format pels propietaris de la terra, que viuen, no pas de treballar-la, sinó de les rendes que produeix el treball de tercers. Els propietaris rurals cedien les seves terres perquè fossin conreades mitjançant diferents formes³:

D'una banda contrac-

tes de masoveria, en què el propietari cedia no només una parcel·la de terreny, sinó una explotació agrícola amb un mas, on l'arrendatari havia d'instal·lar-se amb la seva família. El masover havia de garantir el correcte funcionament de la finca amb l'equipament i la força de treball necessaris. A canvi, el propietari es quedava una part del producte de la collita.

D'altra banda, una de les formes contractuals més esteses era l'emfiteusi, en què el propietari cedia el domini útil⁴ de les terres per conrear-les a perpetuïtat, a condició que fossin millorades, i a canvi d'un cens anual. L'emfiteuta, alhora, podia cedir en herència aquest domini útil, subarrendar-lo, o fins i tot vendre'l; de

manera que aquest contracte sempre el motivava, perquè sentia la terra més seva i l'estimulava a millorar-ne el rendiment.

També existien els arrendaments a preu fix, tot i que aquests sempre s'utilitzaven per a petites parcel·les de terreny.

A part de masovers, emfiteutes i arrendataris, una part molt quantiosa del que hem anomenat "població agrícola" eren jornalers o

³ GIRALT, Emili, "Formes d'accés a l'explotació de la terra" a *Història econòmica de la Catalunya contemporània. Segle XIX. Població i agricultura*, Edicions de l'Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1990, pp. 139-155. CONGOST, Rosa, "Les diferents formes de la renda de la terra" a *Els propietaris i els altres. La regió de Girona 1768-1862*, Eumo, Vic, 1990, pp. 53-74.

⁴ En aquesta època, la distinció entre domini directe i domini útil és encara consubstancial en els drets de propietat de la terra. En el cas que ens ocupa, el que es cedia era el dret d'ús.

Vista de Llagostera. En primer terme una "sibira" per a tragar fems. Foto V. Fargnoli (AMLL).

bracers, que, com el nom indica, treballaven a sou en els masos. En general, el jornalero no treballava exclusivament al camp, sinó que per subsistir havia de compaginar aquesta feina amb altres ocupacions.

A les masoveries hi eren habituals els mossos, sovint nois molt joves, però també gent d'edat, que hi vivien i formaven part de la força de treball indispensable per al conreu de les terres que menava el masover.

En el cas de Llagostera, als padrons revisats s'hi reflecteix perfectament aquesta diversitat: en efecte, a cada padró hi consta sempre més d'una categoria per anomenar el treballador del camp, que va de les 4 utilitzades al padró de 1901 a les 12 del de 1936. *Llaurador, pagès, bracer, jornalero, hortolà, treba-*

llador... A què correspon cadascun d'aquests conceptes? En la majoria dels casos resulta difícil determinar-ho sense tenir en compte cap altra font d'informació.

Sí que és clar, per exemple, el cas dels propietaris rurals, que el 1831 consten com a *hisendat* i *llaurador-propietari*; el 1842 com a *pagès*; al 1901 i el 1924 com a *propietari*; i el 1936 com a *propietari* i *hisendat*. Però aquest cas ja ens evidencia la quantitat de noms utilitzats per indicar una mateixa situació al llarg del temps. Aquest fet esdevé un obstacle que queda palès en el cas dels mossos, que consten com a tals als padrons de 1831 i 1936, i en canvi no hi figuren en els altres: tanmateix, això no vol dir que el 1842, el 1901 i el 1936 no hi haguessin

mossos, sinó que en ser empadronats van ser inscrits sota una altre concepte. El mateix passa amb els pagesos que treballaven amb contractes de masoveria, que consten el 1831 com a *llaurador-parcer*, i el 1842 com a *masover*, però en canvi no hi ha cap referència a aquest tipus de vinculació en els altres padrons analitzats, cosa que, d'altra banda, no vol pas dir que haguessin deixat d'existir.

Aquestes pinzellades serveixen per il·lustrar el fet que l'especificitat dintre del conjunt de població agrícola era gran, encara que, com hem vist, es fa imprescindible la consulta d'altres fonts per aconseguir quantificar, amb un mínim de rigor, cadascuna de les situacions existents en el si de la societat agrícola d'aquella

als de Llagostera

	1831	1842	1901	1924	1936
	Tomàs Domènech (36)*	Tomàs Domènech (47)	Antoni Domènech Puig (49)		
H	Pere Rourich (36)	Pere Rourich (47)			
	Miquel Vingut (59)	Miquel Vingut (70)		Jovita Vingut Coris (50)	
	Pere Codolà (60)	Pere Codolar (71) Jaume Codolar (41)		Joan Ferrer Boada (64) C/ Glorieta, 10	Ferran Ferrer d'Esteve (33)
	Vicenç Roura (36)	Vicenç Roura (48)		Jaume Roure Prats (67) C/ Sant Antoni, 5	
	Felicià Prats (58) Josep Prats (18)	Felicià Prats (68)	Tomàs Prats Vives (32)	Tomàs Prats Vives (56) Joan Prats Perramon (29)	Tomàs Prats Vives (67) Joan Prats Perramon (41)
	Josep Tarré (31)	Josep Tarré (43)	Josep Tarré Almar (51) Francesc Tarré Soler (27, Sta. Coloma)	Francesc Tarré Soler (51, Santa Coloma de Farners)	Francesc Tarré Soler (62, Santa Coloma de Farners)
	Tomàs Gotarra (41)	Tomàs Gotarra (53)			
	Francesc Fonolleras (64) Tomàs Fonolleras (34)				
	Josep Llorens (73)	Salvi Llorens (28)	Ampeli Llorenç Sabater (28)	Ampeli Llorenç Sabater (52)	Ampeli Llorenç Sabater (64)
	Miquel Romeu (36)	Miquel Romeu			
ATERA	Joan Vidal (34)	Joan Vidal (47)			
	Josep Gascons (66)	Pere Gascons (36)			
	Antoni Font (45)	Antoni Font (57)			
	Antoni Nadal (40)	Anton Nadal (53)			
	Narcís Sureda (48)	Pere Sureda (27)			
	Salvi Fullà (48)	Salvi Fullà (60)	Jaume Fullà Font (60)		
	Jaume Boada (28)	Jaume Boada (40)			
	Miquel Camós (54)	Miquel Camós (64) Jaume Camós (28)			
		Narcís Llambí (65) Anton Llambí (29)		Emeri Llambí Torra (44)	Emeri Llambí Torra (56)
	Llorenç Barceló (32)	Llorenç Barceló (43)		Catalina Gelabert Rincón de Barceló (52, Olot)	Catalina Gelabert Rincón de Barceló (67, Olot)

Vista general de Llagostera:
- V. Fagnoli. Reproducció prohibida

Ramat de xais a les rodelies de Llagostera. Al fons s'hi pot veure unes piles de garbes. Foto V. Fagnoli (AMLL).

època a Llagostera. Un tema sens dubte de gran interès, però que sobrepassa les intencions d'aquest estudi.

Propietaris rurals de Llagostera

Des del padró de 1831 fins al de 1936, els propietaris de les grans explotacions agrícoles poden seguir-se al llarg del temps amb relativa facilitat, ja que és un dels sectors que queda més clarament definit.

Al quadre 3 es pot veure una relació d'aquests propietaris rurals, tal com figuren als padrons consultats.

L'agricultura ha deixat rastres que avui considerem indissociables del conjunt del paisatge: les

nombroses cases de pagès que trobem disseminades pel terme, són el reflex fidel d'una forma de vinculació a la terra que va configurar-se a la Catalunya Vella, i que va acabar constituint una de les seves particularitats més identificatives. L'explotació de la gran propietat rural s'organitzava servint-se de les masoveries, vertadera unitat d'explotació agrícola. Com hem vist, al mas s'hi instal·lava per un temps més o menys llarg una família (o més d'una!) encarregada del treball de les terres que voltaven la construcció. Per damunt del mas, la casa pairal, residència del propietari.

Si ens fixem en els propietaris rurals que consten en el padró de 1831, entendrem el nom amb què coneixem avui moltes cases de pagès de Llagostera. Tot i que en molts casos el cognom de la

família propietària es perdés, ha perviscut en la que fou casa pairal. Repassem-ne uns casos: a Can Gascons, del veïnat de Llobatera i Mata, hi viu el 1831 el propietari Josep Gascons; al mateix veïnat hi ha Can Boada, on viu en Jaume Boada; i Can Fuyanet, on resideix el seu propietari, en Salvi Fullà. L'Antoni Font viu a Can Font del veïnat de Ganix i Estanys; veïnat en què també es pot trobar Can Nadal, propietat el 1831 de l'Antoni Nadal; i Can Guardiola, de Ramon Guardiola. A Sant Llorenç també hi ha cases a les quals l'antic propietari ha donat nom: és el cas de Can Sureda, on el 1831 hi vivia en Narcís Sureda. A Panedes es repeteix la història: en Miquel Camós consta ja al padró de 1831 com a llaurador-propietari de Can Camós; el 1842

trobem vivint a Can Llambí en Narcís Llambí -que ja hi vivia el 1831 i el seu fill Anton Llambí. És curiós adonar-se de la tendència actual que insisteix a anomenar *mas* aquestes cases: què diria el cació Jaume Roure, en veure que la seva casa pairal ha estat rebaixada a simple masoveria?

Els Sureda, els Guardiola, els Font o els Nadal són casos de famílies de propietaris rurals el cognom dels quals, per raons diverses, s'ha perdut. N'hi ha algunes, en canvi, que mantenen el cognom al llarg dels cinc padrons examinats. A Can Prats, del veïnat de Mata, hi viu el 1831 en Felicià Prats, de 58 anys, nat a Llagostera. És un llaurador-propietari que consta també en el padró de 1842. El 1901 és el seu fill Tomàs Prats Vives qui ha pres el relleu i viu a Can Prats. Aquest Tomàs Prats s'hi estava també l'any 1924, juntament amb el seu fill, en Joan Prats Perramon. Ambdós hi residien encara el 1936, com a propietaris de Can Prats de Mata.

Al veïnat de Ganix i Estanys coneixem Can Tarré. De 1831 a 1936 han viscut en aquesta pairalia homes de cognom Tarré: el 1831 hi viu en Josep Tarré, de 31 anys i nascut a Llagostera. Aquest mateix consta als padrons de 1842 i 1901, en aquest darrer hi viu amb el seu fill, nascut a Santa Coloma de Farners, en Francesc Tarré Soler, que figurarà, com a propietari de l'heretat, en els padrons de 1924 i 1936.

A Can Llorens, de

Panedes, hi trobem ja el 1831 el vell Josep Llorens, de 73 anys; el 1842 en Salvi Llorens, de 18 anys d'edat, mentre que als tres padrons restants hi figura l'Ampeli Llorenç Sabater.

Hi ha famílies de propietaris rurals que resideixen a la vila des de molt antic: un exemple n'és l'hisendat Francesc Fonolleras, que viu el 1831 a l'actual carrer Santa Anna, i al qual perdem la pista a partir de 1842. També és el cas dels Barceló: en Llorenç Barceló, de 32 anys d'edat, nascut a Llagostera, viu el 1831 a Can Barceló, del carrer Sant Pere, en aquest temps consta encara com a llaurador, però el 1842 el mateix Llorenç és inscrit al padró com a pagès (que, com ja hem vist, al padró de 1842 equival a propietari). Als padrons de 1924 i 1936 hi consta Catalina Gelabert Rincon, jove de Can Barceló.

En canvi hi ha famílies que, com els Codolar, durant aquest període passen de viure a la casa pairal a viure a vila. El 1831 i el 1842 trobem vivint a Can Codolar en Pere Codolar i el seu fill en Jaume Codolar, mentre que a principis de segle, en Joan Ferrer i Boada, besnet d'en Jaume Codolar, ha estrenat casa a l'actual Plaça Catalunya.

Durant el segle XIX és un fet habitual el trasllat de molts propietaris rurals a Barcelona, cosa que produeix un abandonament progressiu de la casa pairal. A Llagostera també es registra aquest fet: és el cas

dels Vidal de Llobatera, que consten vivint a Can Vidal als padrons de 1831 i 1842, però ja no hi són a partir del de 1901. El mateix passa amb la família d'en Miquel Romeu.

Sens dubte tots aquests homes formaven un grup més o menys cohesionat, o si més no amb interessos coincidents, que com a classe propietària devia tenir molt a veure amb el desenvolupament i els canvis que viuria l'agricultura durant aquest període. Sens dubte, però, eren només una part d'una estructura econòmica i social molt més complexa, que es trobava en vies de replantejament, i que anava més enllà de la pròpia "societat pagesa", amb vincles i relacions amb altres sectors econòmics, com la indústria surera. Els encaixos entre els elements socials d'aquesta època formaven un engranatge que va conduir de manera més o menys precipitada a nous equilibris, com un immens organisme viu que evoluciona i condiciona les societats del futur.

TÍTOLS PUBLICATS

1 - *El Mercat i la Fira* de Marta Albà i Espinet

2 - *El passeig Romeu* de Fina Solà i Llinós

3 - *Breu història de la infermeria a Llagostera* de Rosa Masana i Ribas

4 - *El llarg acabament de l'església de Llagostera (Segles XVII-XVIII)* de Josep M.T. Grau i Roser Puig i Tàrrach

5 - *Jaume Roure i Prats. Radiografia d'un cacic* de Dolors Grau i Ferrando

6 - *Indústries sureres a Llagostera* de Fina Blanch i Rissech i Rosa Masana i Ribas

7 - *La Casa de les Vidues Cent Anys per tenir una biblioteca pública* de Joan Ventura i Brugulat

8 - *La Plaça Catalunya* de Marta Albà i Espinet i Enric Ramionet i Lloveras

9 - *Breu història de la sastreria a Llagostera* de Josep Vilallonga i Ribalta

10- *Els noms dels carrers: dedicacions i origen* de Ramon Brugulat i Pagès

11- *L'Arqueologia a Llagostera* de J. Merino, L.E. Casellas, X. Rocas

12- *Les fonts de Llagostera* de Magda Saurí i Masgrau

13- *Antoni Varés. Un home i el seu temps* d'Albina Varés i de Batlle

14- *Les sitges de Llagostera* de Josep Burch i Rius

15- *Retaules barrocs* de Josep Maria Grau i Roser Puig

16- *1831-1936. Cent anys de població a pagès* d'Olga Llobet i Guevara

PROPER TÍTOLS

- *Els Nostres balcons* de Juli Bassets i Sánchez

- *Un notari i els seus papers durant la Guerra de la Independència* de Marta Albà i Espinet

ARXIU MUNICIPAL

Plaça del Mercat, 5
17240 LLAGOSTERA
Tel. (972) 80 54 36

Horari: de dilluns a divendres de 10 h. a 14h.

